

FICIL
RAISE THE BAR!

Rīgā, 2024.gada 29. aprīlī
Nr. 27/2024

Ministru kabinetam
pasts@mk.gov.lv

Ekonomikas ministrijai
pasts@em.gov.lv

Par Latvijas ekonomikas attīstības plānu

Ārvalstu investoru padome Latvijā (turpmāk – FICIL) ir iepazinusies ar informatīvo ziņojumu "Par Latvijas ekonomikas attīstību" (turpmāk – Plāns). FICIL novērtē Ekonomikas ministrijas ieguldīto darbu dokumenta sagatavošanā. FICIL kopumā atbalsta ieceri Saeimā plašāk diskutēt par Latvijas ekonomikas attīstības izaicinājumiem un valsts izaugsmes prioritātēm. Neskatoties uz to, FICIL uzskata, ka politikas veidotājiem vajadzētu precizēt izvirzītus mērķus un apakšmērķus, noteikt rādītājus, pasākumus un tas finansējuma apjomu, kas nodrošinātu mērķu sasniegšanu. Turpmāk vēstulē vēlamies vērst uzmanību uz vairākiem punktiem, kurus būtu nepieciešams pilnveidot.

FICIL uzskata, ka jebkuram Plānam ir vajadzīgs skaidrs laika izpildes termiņš jeb tā rāmis. Diemžēl šobrīd Plānā nav skaidri definēti īstenošanas termiņi. Līdz ar to nav saprotams, kurus pasākumus plānots īstenot līdz 2035. gadam, bet kurus – līdz 2027. gadam. Tāpat FICIL aicina arī plašāk skaidrot Plāna saistību ar citiem aktuālajiem plāniem/stratēģijām.

Sadaļā "izaugsmes modelis" - ienākumu pieaugums no eksporta un produktivitātes palielināšana ir sadaļas, kas izriet no cilvēkkapitāla, investīcijām un inovācijām. Līdz ar to, iesakām nenorādīt, ka produktivitātes celšana novedīs pie ienākumu pieauguma no eksporta, bet gan atzīmēt, ka šie ir paralēli veicinoši procesi, kas neizriet viens no otra. Tāpat otrais punkts modelī nosaka, ka lielāka ekonomika rezultēsies lielākos valsts ieņēmumos, FICIL ieskatā lielāki valsts ieņēmumi nevar būt mērķis, lai veicinātu ekonomikas izaugsmi, tai būtu jābūt blakusparādībai nevis ekonomikas izaugsmes mērķim.

Šobrīd Plāna redakcijā trūkst stratēģiska virziena, kas ir saistīts arī ar Latvijas valsts tēlu. Ierobežotu resursu dēļ ekonomikas izaugsmes veicināšanai ir nepieciešams definēt prioritātes, piemēram, nosakot skaidras prioritārās nozares, kurās tiks veicināta investīciju piesaiste un kurām tiks velti finansiālie atbalsta pasākumi. FICIL uzskata, ka šāda plānošana nevar notikt atrauti no kaimiņvalstīm, un kritiski jāvērtē, kādos virzienos plāno attīstīties kaimiņvalstis, lai mērķi nepārklātos un Latvija varētu saglabāt "unikālu" virzienu, kas mazinātu arī savstarpēju konkurenci.

Aicinām Plānā iekļaut cēloņu un situācijas analīzi, konkrētāk norādot, kuri izaicinājumi un politiskie lēmumi, kuru nepieņemšana ir Latviju ekonomiski novedusi pie atpalcības no kaimiņiem. Šāds apraksts ļautu ne tikai skaidrāk saprast, kādēļ esam nonākuši esošajā situācijā (cēloņus), bet arī kartēt turpmākos nepieciešamos soļus – kādus lēmumus ir jāpieņem. FICIL uzskata, ka ir ļoti svarīgi definēt un atspoguļot kādi priekšnoteikumi ir absolūti kritiski, bez kuriem nebūs iespējams īstenot tālāko valsts izaugsmi.

Sasniedzamie rezultāti

FICIL nav skaidrs, kādēļ ir izvirzīti konkrētie sniedzamie rezultāti; balstoties uz kādu analīzi vai datiem, ir izvirzīti konkrētie sniedzamie mērķi, piemēram, vidējā bruto alga 3200 eiro 2035. gadā. FICIL arī nešķiet loģisks sniedzamais rezultāts "privātās investīcijas no IKP". 2027. gadā plānots sasniegt mērķi - 25% privātās investīcijas no IKP, savukārt 2035. gadā mērķis noteikts tāds pats kā jau 2027. gadā. Nav skaidrs, kādēļ mērķis noteikts vienāds abos konkrētajos gados.

Rīcības

Vispirms Plānā nav nevienas rīcības par ēnu ekonomikas ierobežošanu. FICIL jau vairākus gadus norāda uz augsto ēnu ekonomikas īpatsvara negatīvo ietekmi uz godīgu konkurenci, valsts budžetu un tādejādi uz sabiedrību kopumā. Ir pieņemts un spēkā stājies "Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns līdz 2027. gadam", kas paredz īstenot vairākus pasākumus, lai mazinātu ēnu ekonomikas īpatsvaru valstī. FICIL aicina Plānā iekļaut arī rīcības, kas mazina ēnu ekonomikas īpatsvaru.

Plānā pie lielākās daļas rīcību nav izvirzīts nekas konkrēts, ko vēlamies sasniegt, ne arī veikta cēloņu analīze. Tāpat nav izvirzīts neviens sniedzamais rezultāts, jeb konkrēts uz rezultātu orientēts KPI, vai norādīts laika grafiks, līdz kuram rīcība jāizpilda. Trūkst arī ceļa karte – kā sasniegt katru mērķi, vai konkrēts finansējuma aprēķins pie katra rīcības virziena. FICIL aicina pilnveidot rīcības ar augstāk minētajiem faktiem.

FICIL aicina rīcības kategorizēt, nosakot, kādas rīcības ir viegli un salīdzinoši ātri ieviešamas (*low hanging fruit*) un kuras plānots ieviest īstermiņā, savukārt kuras ir jāievieš ilgtermiņā, un kuru realizēšanai nepieciešams augstāks politiskais kapitāls vai plašākas diskusijas/vienošanās. Tāpat būtu jāizdala tās rīcības, kuras plānots ieviest tāpat, neskatoties uz Plānu no tām, kuras Plāna ietvarā "uz papīra" parādās pirmo reizi.

Tāpat aicinām pārskatīt vairākas rīcības un tās noteikt daudz ambiciozākas. Ja valsts mērķis ir divkāršot IKP, tad ir nepieciešams ietvert rīcības, kurām pēc būtības ir liela ietekme uz valsts kopējo attīstību un ekonomikas izaugsmi. Piemēram, daļa no rīcībām sadaļā "konkurētspējīga uzņēmējdarbība" un "vienlīdzīgas izaugsmes iespējas" ir jau sasniegtas vai tiks īstenotas tuvākajā laikā.

FICIL jau ilgstoši uzsver, ka būtiska valsts attīstības sastāvdaļa ir birokrātijas mazināšana un valsts pārvaldes efektivitātes celšana. Lai arī ir iekļauta īsa apakšsadaļa "birokrātijas mazināšana un dialogs ar uzņēmējiem", kurā ir daži rīcības virzieni, lai mazinātu administratīvo slogu, trūkst sadaļa par valsts pārvaldes transformāciju, kas ietver konkrētus pasākumus vai reformas, kas modernizētu valsts pārvaldi. Ir kritiski jāizvērtē, vai, turpinot īstenot esošo valsts pārvaldes darbu un saglabājot šobrīdējo kvalitāti, Latvija jau 10 gadu laikā varēs divkāršot IKP un sasniegt augstu produktivitāti (95% produktivitāti no ES).

FICIL kopumā aicina pilnveidot Plānu, lai uzlabotu dokumenta kvalitāti, kas labāk atspoguļotu esošo situāciju, nepieciešamo un parādītu skaidru ceļa karti uz to, kā mērķi tiks sasniegti. Tas nozīmētu, ka debates Saeimā varētu koncentrēties uz tiešām svarīgu politisku lēmumu analizēšanu un vienošanos. (Zemāk piedāvājam tabulu - tas ir piemērs, kā FICIL aicina

atspoguļot Plānā paredzētās rīcības. Lūdzu ņemt vērā, ka tabulā norādītie mērķi un skaitļi ir fiktīvi (izdomāti) un izmantoti tikai, lai labāk demonstrētu plānošanas piemēru).

Ar cieņu,

Tatjana Guņņajeva
FICIL izpilddirektore

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

